

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

LƯƠNG THỊ HẢI

PHONG CÁCH TRUYỆN NGẮN
NGUYỄN NGỌC TƯ

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC NGỮ VĂN

THÁI NGUYÊN, NĂM 2012

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

LƯƠNG THỊ HẢI

PHONG CÁCH TRUYỆN NGẮN
NGUYỄN NGỌC TU

CHUYÊN NGÀNH: VĂN HỌC VIỆT NAM
MÃ SỐ: 60.22.34

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC NGỮ VĂN

Người hướng dẫn khoa học: PGS - TS. Trịnh Bá Đĩnh

THÁI NGUYÊN, NĂM 2012

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của cá nhân tôi. Các nội dung nêu trong luận văn là kết quả làm việc của tôi và chưa được công bố trong bất cứ một công trình nào khác.

Tác giả luận văn

Lương Thị Hải

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin chân thành cảm ơn các thầy cô giáo, cán bộ khoa Ngữ văn, phòng Quản lý và Đào tạo sau đại học trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên đã tạo điều kiện cho tôi học tập.

Đặc biệt, tôi xin trân trọng cảm ơn PGS. TS Trịnh Bá Đình, người trong suốt thời gian qua đã tận tình giúp đỡ và động viên rất nhiều để tôi có thể hoàn thành luận văn này.

Lời cuối cùng, tôi xin cảm ơn những người thân, bạn bè đã động viên, khuyến khích tôi trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu.

Tác giả luận văn

Lương Thị Hải

MỤC LỤC

Trang

Trang bìa phụ	
Lời cảm ơn	
Lời cam đoan	
Mục lục.....	i
MỞ ĐẦU	1
Chương 1. KHÁI NIỆM PHONG CÁCH NGHỆ THUẬT VÀ CƠ SỞ	
XÃ HỘI VĂN HÓA HÌNH THÀNH PHONG CÁCH NGUYỄN	
NGỌC TƯ’	11
1.1. Lý luận về phong cách	11
1.1.1. Phong cách là gì?	11
1.1.2. Các bình diện của phong cách	12
1.2. Văn hóa Nam Bộ và quá trình hình thành phong cách Nguyễn Ngọc Tư	14
1.2.1. Vùng văn hóa Nam Bộ-một số nét đặc sắc.....	14
1.2.2. Trong “đội ngũ” các nhà văn Nam Bộ.....	18
1.2.3. Quan niệm văn học của Nguyễn Ngọc Tư.....	27
Chương 2. NHÂN VẬT “CON NGƯỜI ĐỜI THƯỜNG” VÀ CÁI	
NHÌN NHÂN ÁI VỀ CON NGƯỜI CỦA NGUYỄN NGỌC TƯ’.....	32
2.1. Nhân vật văn học.....	32
2.1.1. Khái niệm nhân vật văn học	32
2.1.2. Vai trò của nhân vật trong tác phẩm văn học	33
2.2. Nguyễn Ngọc Tư với cảm quan đời thường trong xây dựng nhân vật	
văn học	34
2.2.1. Người nghệ sĩ miệt vườn	34
2.2.2. Người nông dân Nam Bộ	39
2.2.3. Chất thơ của vẻ đẹp tâm hồn.....	47
2.2.4. Nhân vật với những bi kịch đời thường.....	52

2.3. Cái nhìn nhân ái của Nguyễn Ngọc Tư trong truyện ngắn	57
2.3.1. Những khuynh hướng quan niệm về con người trong văn học trẻ đương đại	57
2.3.2. Cái nhìn nhân ái về con người của Nguyễn Ngọc Tư	59
Chương 3. ĐẶC SẮC TRONG NGHỆ THUẬT KỂ CHUYỆN	72
VÀ SỬ DỤNG NGÔN NGỮ	72
3.1. Nghệ thuật xây dựng cốt truyện	72
3.1.1. Khái niệm cốt truyện	72
3.1.2. Truyện ngắn Nguyễn Ngọc Tư với cốt truyện - dòng tâm trạng	73
3.2. Giọng điệu	77
3.2.1. Quan niệm về giọng điệu	77
3.2.2. Một giọng văn “điềm đạm mà thấu đáo”	78
3.3. Ngôn ngữ Nam Bộ đặc trưng	91
3.3.1. Lối diễn đạt Nam Bộ	91
3.3.2. Đặc trưng hệ thống từ vựng địa phương	95
3.3.3. Lối từ gọi ẩn tượng về “văn hóa sông nước”	97
3.3.4. Sáng tạo và biến ngôn ngữ “đời thường” của người bình dân thành ngôn ngữ văn học	99
KẾT LUẬN	104
TÀI LIỆU THAM KHẢO	107

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Phong cách nhà văn là một quá trình vận động, phát triển không ngừng qua mỗi giai đoạn sáng tác. Nhưng mặc dù vậy, cái riêng độc đáo có giá trị mang tính thẩm mỹ - cốt lõi phong cách, dù ở điều kiện hoàn cảnh nào cũng ổn định, thống nhất. Bản sắc thẩm mỹ riêng ấy phải có những yếu tố “lặp đi lặp lại” một cách có hệ thống và luôn bị chi phối bởi cái nhìn độc đáo của nhà văn. Nó thường xuyên ở thế vận động, phát triển và chịu ảnh hưởng của thế giới quan, môi trường xã hội và xu thế chung của thời đại, nhưng dù ở môi trường nào, xu thế xã hội ra sao, yếu tố thường xuyên được lặp lại ấy vẫn tồn tại cho dù chúng ngấm ẩn. Nhiệm vụ của người nghiên cứu phê bình khi tìm hiểu một nhà văn là chỉ ra đặc sắc riêng, tức phong cách nhà văn đó.

1.2. Nguyễn Ngọc Tư - nhà văn trẻ mới xuất hiện trên văn đàn hơn mười năm nay đã trở thành một “hiện tượng” đặc biệt, làm nóng văn đàn, trở thành đề tài trong một số cuộc tranh luận văn chương và được bạn đọc rất chú ý. Là một nhà văn trẻ nhưng chị là chủ nhân của của nhiều giải thưởng có uy tín, tiêu biểu là: Giải Nhất cuộc vận động sáng tác "*Văn học tuổi 20 lần II*" do Nhà xuất bản Trẻ, Hội Nhà văn thành phố Hồ Chí Minh và báo Tuổi trẻ tổ chức năm 2000 với tập truyện "*Ngọn đèn không tắt*"; Giải của Hội Nhà văn Việt Nam các năm 2001, 2004, 2006; Giải Ba cuộc thi sáng tác truyện ngắn 2003-2004 của báo Văn Nghệ với truyện ngắn "*Đau gì như thế...*"; Giải thưởng văn học ASEAN năm 2008; Tặng thưởng dành cho tác giả trẻ của Ủy ban Toàn quốc liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam. Chị là một trong "*Mười gương mặt tiêu biểu năm 2003*" do TW Đoàn trao tặng và là một trong những Hội viên trẻ nhất của Hội nhà văn Việt Nam.

Liên tiếp các tác phẩm của Nguyễn Ngọc Tư được tái bản. Bạn đọc Việt Nam thuộc nhiều thế hệ, tầng lớp khác nhau trong và ngoài nước đón nhận nồng nhiệt. Truyện ngắn của chị được dịch ra tiếng Hàn Quốc, Tập truyện “*Cánh đồng bất tận-những truyện ngắn hay và mới nhất*” trở thành cuốn sách Best-seller (Bán chạy nhất) của văn học Việt Nam trong năm 2006. Năm nghìn bản in lần thứ nhất bán hết trong một tuần, số lượng phát hành lên đến 25.000 bản, số ấn bản cao nhất trong năm. Sự lay động và sức ám ảnh của chị đã đánh thức một bộ phận không nhỏ những người đọc đang thờ ơ và quay lưng với văn học. Với lối viết truyền thống lại bằng một giọng điệu hóm hỉnh, tung tung và đặc chất Nam Bộ, tác phẩm của Nguyễn Ngọc Tư khẳng định được vị trí trên văn đàn. Giáo sư Trần Hữu Dũng đã lập “Tủ sách Nguyễn Ngọc Tư” trên trang web của ông. Phạm vi bạn đọc và ảnh hưởng của Nguyễn Ngọc Tư ngày càng được rộng mở hơn trên các kênh phương tiện thông tin khác.

1.3. Trong bối cảnh văn chương Việt Nam đang loay hoay làm mới văn xuôi thì Nguyễn Ngọc Tư như cô gái tỉnh lẻ vẫn giữ nguyên cái tạng chân chất của mình. Chị thuộc kiểu nhà văn theo lối viết truyền thống, cổ điển. Văn chị đứng ngoài khuynh hướng “hiện đại”, “cách tân”. Nhưng như một nhà nghiên cứu từng nhận định, việc bút phá khỏi quỹ đạo truyền thống là một nỗ lực đáng ghi nhận, trân trọng nhưng trụ vững trên cái nền tảng của truyền thống mà vẫn tạo được dấu ấn của mình, điều đó cũng thể hiện cái tầm của người viết. Dấu ấn lớn nhất của Nguyễn Ngọc Tư nằm ở “quặng văn” của chị. Đó trước hết là sự hồn hậu, nhân hậu, là cái nhìn nhân ái về con người, về cuộc đời sau nữa là bản sắc vùng văn hóa nơi chị sinh ra, sống và viết. Nhà văn Dạ Ngân còn cho rằng đó là cái thế mạnh, là cái mạnh nhất của Ngọc Tư, đó sẽ là cái còn lại, dù sau này có thể Ngọc Tư sẽ viết về những vấn đề gay gắt hơn. Điều này làm nên sự thành công và khác biệt của văn Nguyễn Ngọc Tư.

Năm 2005, tác phẩm “*Cánh đồng bất tận*” của Nguyễn Ngọc Tư đã tạo nên làn sóng tranh luận sôi nổi trong và ngoài giới phê bình văn học. Nhiều ý kiến trái ngược nhau, có những bài phê bình gay gắt, lại có bài ca ngợi hết lời. Những ý kiến này đề cập đến nhiều phương diện, đặc biệt là những quan niệm khác nhau về cuộc sống, cách nhìn nhận về con người trong sáng tác của chị. Dù đã có khá nhiều bài phê bình khác nhau song công trình nghiên cứu một cách hệ thống về tác phẩm của Nguyễn Ngọc Tư là chưa nhiều. Đặc biệt, vấn đề phong cách nghệ thuật của Nguyễn Ngọc Tư trong truyện ngắn vẫn là một đề tài còn chưa được xem xét thấu đáo.

1.4. Chúng tôi nhận thấy ở Nguyễn Ngọc Tư một tài năng thiên bẩm, một khả năng vươn lên mạnh mẽ, sự tự học và trải nghiệm đáng kính nể. Chị xứng đáng được xem là hiện tượng văn học Việt Nam đầu thế kỉ XXI. Trong giới hạn luận văn, chúng tôi muốn thể hiện lòng yêu mến đối với một tài năng trẻ bằng cách dành tâm trí để tìm hiểu “*Phong cách truyện ngắn Nguyễn Ngọc Tư*”.

2. Lịch sử vấn đề

Nói tới phong cách nghệ thuật Nguyễn Ngọc Tư đã có nhiều bài viết đề cập đến các khía cạnh riêng lẻ, ở đây chúng tôi đề cập đến một số bài tiêu biểu, có ít nhiều liên quan đến luận văn này. Tác giả Nguyễn Trọng Bình có một số bài viết, chẳng hạn “*Phong cách truyện ngắn Nguyễn ngọc Tư nhìn từ phương diện quan niệm nghệ thuật về con người*” đã nêu lên: qua truyện ngắn Nguyễn Ngọc Tư, ở đây tác giả chỉ ra một “mô hình” về con người rất độc đáo trong cái nhìn riêng của chị. “Mô hình” ấy vừa có sự kế thừa vừa có sự sáng tạo mang phong cách riêng của Nguyễn Ngọc Tư. Đó là “mô hình” con người hướng thiện - kiểu tư duy nghệ thuật độc đáo của Nguyễn Ngọc Tư. Có thể nói, kế thừa truyền thống quan niệm nghệ thuật về con người của các thế hệ đi trước, bằng sự trải nghiệm và sáng tạo của bản thân, Nguyễn Ngọc Tư đã trình ra một “cái nhìn”, một cách “lý giải” về con người rất mới mẻ và độc

đáo, đem đến cho người đọc một sự thích thú, bạn đọc ngày một yêu mến truyện ngắn của chị hơn. Đây chính là dấu ấn riêng góp phần làm nên phong cách truyện ngắn của Nguyễn Ngọc Tư.[6.1]

Bài “*Truyện ngắn Nguyễn Ngọc Tư từ góc nhìn văn hóa*” đưa ra nhận định: truyện của Nguyễn Ngọc Tư có những đặc trưng văn hóa đồng bằng sông Cửu Long! Qua những sáng tác của chị, độc giả không những được thưởng thức câu chuyện thấm đượm tinh thần nhân văn mà còn được cung cấp thêm những cứ liệu văn hóa về vùng quê sông nước đồng bằng sông Cửu Long rất bổ ích. Đó là một khuynh hướng thẩm mỹ trong sáng tạo nghệ thuật của Nguyễn Ngọc Tư - khuynh hướng mang vào tác phẩm những bản sắc và giá trị văn hóa của dân tộc, của quê hương (cụ thể ở đây là những nét đẹp văn hóa nơi vùng đất cực Nam của Tổ quốc).[7.1]

Hay trong “*Giọng điệu chủ yếu trong truyện ngắn Nguyễn Ngọc Tư*” nhà phê bình cũng cho rằng: Qua khảo sát truyện ngắn của Nguyễn Ngọc Tư, chúng tôi nhận thấy nếu xem giọng điệu như một yếu tố nhằm thể hiện nội dung và chủ đề của tác phẩm thì giọng điệu chủ yếu trong truyện ngắn của Nguyễn Ngọc Tư là *Giọng buồn nhưng không chán chường, ỉ dột*. Còn như xem giọng điệu từ góc nhìn nhằm thể hiện thái độ, quan điểm của tác giả trong quá trình trần thuật, thì giọng điệu chủ yếu trong truyện ngắn của Nguyễn Ngọc Tư là *giọng điềm nhiên, trầm tĩnh* [5.1]. Tất cả những vấn đề này, ở góc độ nào đó chính là những nét riêng, độc đáo góp phần tạo nên phong cách của Nguyễn Ngọc Tư ở thể loại truyện ngắn.

Bài “*Nguyễn Ngọc Tư - đặc sản miền Nam*” của GS. Trần Hữu Dũng là một bài viết rất thú vị. Ông đã xem xét truyện ngắn của chị một cách tường tận và thấu đáo trên cả hai phương diện nội dung và nghệ thuật. Trần Hữu Dũng đặc biệt đề cao tài năng sử dụng ngôn ngữ Nam Bộ của Nguyễn Ngọc Tư, ông đánh giá đó là một cái riêng đặc sắc không thể trộn lẫn với bất kì nhà

Số hóa bởi Trung tâm Học liệu – Đại học Thái Nguyên <http://www.lrc-tnu.edu.vn>